

Петър Берон

Букварь съ различни повченїа

В посветения на 190-ата годишнина от издаването на Рибния буквар брой на „Език и литература“ публикуваме факсимиле на цялото Предисловіе.

ПРЕД СЛОВО.

Когато из първо видяхъ по други-тъ мѣста чи дѣца-та начѣватъ да четатъ на книги писани по тѣхны-аѣ азыкъ, познахъ колко саѣ стрѣватъ по насъ оучители-тъ и колко на празно мѣки тѣглатъ горки-тъ дѣца. Защо като преминатъ младостъ-та си въ школа-та съсъ толкози страхъ и трепераніе, излазатъ и не знаятъ баримъ има-то си да пишатъ, нити да си смѣтнатъ щото зѣматъ и даватъ, ами по догѣни-тъ, ако имъ са савчи, по навчатъ са малко нѣщо. Почвдихъ са какъ презъ толкози вѣкове не са намери ни единъ да познай това шкѣлно состояніе, и да покажи единъ правъ пѣть камто оученіе-то. Надѣихъ са дано баримъ сѣга са оубѣди нѣкои, но, щг колкото познахъ чи са трѣдатъ за всерѣдны пользы, ни единъ не са намери да смисли несчастны-тъ дѣца и да сочини за тѣхъ нѣкоя книжка. Това дѣло

воспріе́хъ азъ: сочині́хъ то́йзи БѢ́карь и́з
перво́ сѣ́съ и́мана, мѣ́стоимені́а и́ проча́а,
по грамма́тїческѣ́ чинѣ́, що́то се́га да сѣ́
о́учаѣ́ дѣ́ца да сри́чаѣ́ на тѣ́хъ, и по-
ди́ръ да ги и́маѣ́ за при́мѣри и́ по́мощи
на Грамма́тїка-та. Собра́хъ и́ нѣ́колко кѣ́сы
и́ разлі́чны по́вчєні́а ѡ́т Дарва́рьов-аѣ́ Вкло-
га́рь, и га́бда́хъ да ги напи́ша ко́лкого
мо́га прѣ́стѡ, що́то всѣ́кій да ги рѣ́зика,
а́ ко́нто рѣ́чи ми сѣ́ ви́дѣ́ха ма́й ма́чны
рѣ́ди́хъ ги при́граде́ни и́ тѣ́рски. Всѣ́кій
ко́нто ви́ди та́зи кни́жка на́дѣ́а сѣ́ да сѣ́
за́рада́ѡва, а́ на́й мно́гѡ о́учители-тѣ́, за́що
тѣ́и, ми сѣ́ стрѣ́ѡа, ѡ́т ко́лѣ́ шѣ́ха до ѡ́ста-
ѡаѣ́ ѡ́ла́тири-тѣ́ и́ часосло́ви-тѣ́, ѡ́т ко́нто
дѣ́ца-та не ра́зѣ́ираѣ́ ни́що, а́ко́ и́ма́хмы
нѣ́кол кни́га по на́шї-аѣ́ ѡ́зы́къ на́печѣ́та-
на за тѣ́хъ. Но́ азъ́ ѡ́ѣ́ ги за́рада́ѡѡѡ
по́ мно́гѡ, ка́то́ и́иѣ́ и́зѡ́ѡ на́ ка́со сѣ́
ка́каѡѣ́ чинѣ́ е́ди́нѡ о́учи́тель мо́жи да о́учи
а́ѣ́снѡ сто́ти́на дѣ́ца.

За́ради́ да и́зто́лкѡѡѡ то́да́ по́ доѡ́рѣ́,
ѡ́ѣ́ ре́ка́ чи́ азъ́ ѡ́ѣ́ ста́на о́учи́тель на сто
дѣ́ца. И́з пе́рво мы́сль-та́ ми не ѡ́ѣ́ б́ да

спичеаа пары нито да проболарѣа ѿт свато-то-то това дѣло, ами да оуправа, и да настава колкото мога камто добродѣтели-та и оучѣніе-то маады-тѣ дѣца които придаватъ на мои-тѣ рацѣ родители-тѣ тѣхни. Ще са трѣба да самъ и ѿт ватрѣ и ѿт ванъ добръ, смиренъ, кротакъ цѣломъдаръ и благочестивъ, щото мои-тѣ работы да стакатъ примѣри на мои-тѣ оученицы: защо ако ги развратъ ще имъ сторъ по голѣмо зло ѿт оумражы-атъ онзи оучитель, който придади на Римскі атъ военачалникъ свои-тѣ оученицы. Като съ таквизи мысла и съ таквизи добродѣтели влѣза въ школа-та, ще раздѣлаа оученицы-тѣ си на десѣтъ чина подѣсѣтъ на всѣкъ чинъ. По голѣмы-тѣ ще гѣда на пѣрвы-атъ чинъ, по малки-тѣ на вторы-атъ, а най малки-тѣ на десѣты-атъ чинъ. Но предъ да начѣна да казѣвамъ какъ ще ги оуча, трѣба да кажа каква ще да ѣ школа-та: сѣсъ една рѣчь, щѣхъ да река чѣ и тѣа и сички-атъ ватрешенъ чинъ трѣба да са като Европски-тѣ дѣто оучатъ друг-друго-учѣніе-то; но това не ѣ възможно да

СТА-

стѣни по насъ тѣи, та заради тога щѣ рекѣ,
както щѣ мѡжимъ, а нѣ както трѣба.

Щѣ направа дѣлѣтъ дѡлги стѡла, като
да сѣдѣтъ десѣтина дѣца на єдин-атъ, и
щѣ ги наредѣ средъ школа-та. Най дѣрны-
атъ шт тѣхъ щѣ назовѣ В, а вторы-атъ Г,
трѣті атъ Д, и прочѣ, и най прѣдны-атъ Ї.
Прѣдъ стѡл атъ Ї ще има єдна даска сѣсъ
дрѣбенъ пѣсакъ посѣпана и єдна пѣнакѣда
провѣсена, дѣто щѣ да є написано Я, Б, В,
съ голѣмы, сѣдны, и малки слова.

Въ понедѣльникъ щѣ доди єдинъ попъ
или владыка да свѣти водѣ, ачи като
соверши и ны блгослови, щѣ наредѣ пѣрвы-
атъ чинъ на стѡл-атъ Ї. Коѣто момчѣ сѣди
шт десна-та страна на край-атъ щѣ го назо-
вавамъ пѣрво, а коѣто є подъ него, второ и
прочѣ, и най крайно-то шт лѣва-та страна
десѣто. Тогази щѣ начѣна да показувамъ
на пѣнакѣда-та сѣсъ показалецъ и да дѣмамъ
Я, Б, В, Г, Д, Е, и прочѣ (а), а дѣца-та
щѣ

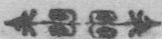

(а) Въ Петербургска-та Академіѣ ѡпредѣлиха
да дѣмамы слова-та, Я, Бе, Ве, Ге,

щѣ ма послѣдовать. Като не кажа деса-
тина пѣти, щѣ река на пѣрво-то да четѣ
като азъ показувамъ, ачи ако не знай
нѣгаѣ щѣ попытамъ второ-то, и ако го
знай щѣ направа него пѣрво, а пѣрво-то
второ, ако ли го незнай и второ-то щѣ
попытамъ трѣто-то и пр: и коѣто го знай
щѣ направа него пѣрво, а пѣрво-то не щѣ
иди на негово-то мѣсто ами щѣ стѣни
второ. Сѣтиѣ пакъ щѣ послѣдова додѣ
соверши оурок-атъ (мѣдима-та, пѣнакѣда-
та). Подиръ него щѣ начѣни дрѣго пакъ
тѣи да четѣ, а азъ да показувамъ. И като
почетѣтъ тѣи двѣ часа, щѣ имъ река да пишѣтъ
на пѣсак-атъ сѣсъ пѣрст-атъ си каквѣто сло-
во имъ покажа, ачи щѣ ида да видѣ кой
какъ го ѣ писалъ, и ако нѣкой неможи щѣ
мѣ оуловѣ пѣрст-атъ и щѣ напиша слово-то,
ачи щѣ ги затриѣ съ ѣдна дасгица, и пакъ
щѣ

Де, Б, и пр: да да сричамы лѣснѣ: но
мѣнѣ ми са вижда чи по лѣснѣ щѣ сри-
чамы ако ги назовавамъ Д, Бъ, Въ,
Гъ, Дъ, Б, и пр:

Ще имъ покажѣ дръго слово и пр. и тѣи ще
са мине ѿще единъ часъ. Подиръ пладне
ще провеса дръга пѣнакѣа, дѣто ще да е
написано 1, 2, 3, 4, 5, ... Тамъ ще имъ
показвамъ и ще давамъ едно, дѣтъ три,
четыри и пр: Като имъ кажа десѣтина, пѣти
ще река на първо-то да дама а азъ да пока-
жвамъ, и дѣто не знаи ще попытамъ по-
долны-тъ мѣ каквото и предъ пладне. По-
диръ единъ часъ ще имъ река да пишѣтъ
на пасѣ-атъ едно, дѣтъ три и пр: и като
са приминѣ тѣи ѿще единъ часъ ще ги
пѣста. За да не са продължавамъ твърдѣ
ще река чѣ ката дѣнь навчатъ по два оурока
единъ четѣнѣе а дръги Дрѣдметѣка.

Во вторникъ ще сѣдѣни вторы-атъ чѣнъ
на стѣла-атъ I, но не ще ги оуча азъ, а ми
второ-то момчѣ въ първы-атъ чѣнъ а първо-
то ще нагѣдѣва и него и сѣчки-тъ дръги.
За по лесно ще назова началникъ първо-то
момчѣ на първы-атъ чѣнъ, а чиновначѣ-
ницы дръги-тъ. Началник-атъ инаи ще
нагѣдѣва а чиновначалник-атъ вторый ще
оучи вторы-атъ чѣнъ каквото ги азъ оучихъ

вчѣра. Като совершѣтъ, дрѹги-тѣ щѣ си
идатъ, а азъ щѣ ѡстана съ чиноначѣлници-
тѣ, и щѣ имъ кажа вторы-атъ оуроокъ си-
рѣчь Ба, бе, би, бї и пр: той щѣ да ѣ
написанъ на пїнакїда, какъвто и сички-тѣ
дрѹги съ голѣмы слова. а полиръ пладне
щѣ имъ кажа вторы-атъ оуроокъ ѡт Арїд-
метїка-та.

Въ среда начѣлник-атъ щѣ наглѣдѣва
пѣкъ сички-тѣ, вторы-атъ чиноначѣлникъ
щѣ оучи вторы-атъ чинъ на стол-атъ В, а
третї-атъ щѣ оучи третї-атъ чинъ на стол-
атъ І пѣрвы-атъ оуроокъ. Тѣи щѣ послѣ-
докать и презъ дрѹги-тѣ дни.

Въ десѣты-атъ дѣнь като сѣ собирѣтъ
щѣ изпѣлатъ Достойно ѣсть, гологлавы сич-
ки-тѣ и наредѣни. Тогази щѣ додѣтъ чи-
ноначѣлници-тѣ при мене и щѣ дамъ на
вторы-атъ дѣвѣта-та пїнакїда, а на третї-
атъ осма-та и пр: и на десѣты-атъ пѣрва-та.
Лчи щѣ гѣда вторы-атъ чинъ на стол-атъ
В, а вторы-атъ чиноначѣлникъ който щѣ ги
оучи щѣ сѣлани на стол-атъ Г обѣрнѣтъ
камто тѣхъ, и щѣ держи дѣвѣта-та пїнакїда.

А трѣ-

А трети-атъ чинъ ще сѣдни на стол-атъ Г
и него-атъ чиноначальникъ на стол-атъ Д
и пр: Тогдаи ще наченатъ да четатъ как-
бото ги азъ оуч хъ, а начальник-атъ ще
ходи шг чинъ на чинъ и ще глѣда на кредъ
кой какво прави, и като види нѣкого шг
оученицы-тѣ чи самъва ще го доведе при
мене. А азъ не ще го плаша чи ще го запра
и въ недѣла да четѣ, нити ще го бѣа, ами
ще мѣ рекъ да иде да сѣди на страна до-
аѣ совершатъ други-тѣ и да не четѣ, ачи
оутрѣ да иде на подолны-атъ чинъ: ако
ли нѣкой стори по голѣма погрѣшка, немѣ
не ще дакамъ два дни или три дни или и
една недѣла да четѣ: но ако ѣ совѣмъ
развратѣно и не ще да са покай, ще го
испада да не развратѣва и други-тѣ. Като
са минатъ два часа, чиноначальницы-тѣ ще
наченатъ да казѣватъ по слово днешни-атъ
оурогу, а оученицы-тѣ да го пишатъ на
пѣнакѣды или на плочы. Подирѣ единъ
часъ ще имъ рекъ да идатъ да видатъ кой
какъ ѣ писалъ, ачи ще са исправатъ, и ще
са наредатъ по край стѣна-та чинъ по чинъ.

То.

Тогачи щѣ повелѣа да излѣзатъ пѣрвы-тѣ
шт всакъ чинъ, и щѣ гѣда всакого шт тѣхъ
на по горні-атъ мѣ чинъ. Сѣгнѣ щѣ река
да излѣзатъ най долны-тѣ шт всакъ чинъ,
и катѣ ги по мѣмра щѣ ги провода на по
долны-тѣ чинове. Подиръ тѣзи щѣ испѣ-
атъ пакъ Достѣнно ѣсть. ачи щѣ ги про-
вода да си играатъ, и щѣ зарѣчамъ на пер-
вочиницы-тѣ, сирѣчь на пѣрвы-тѣ шт
всакъ чинъ, да нагаѣда всакій свѣй-атъ
чинъ. А азъ щѣ штана съ чиноначалницы-
тѣ, и катѣ имъ вѣжа десѣтина пѣти де-
сѣты-атъ ѡуроѣ и го навѣчатъ, щѣ попи-
шатъ (тѣи не щѣ са бѣватъ трѣ часа, защо
по щѣ прѣематъ) ачи щѣ идимъ вси на по-
лаѣна-та при дрѣги-тѣ ѡученицы. Щѣ ги
погаѣдамъ катѣ си играатъ: ачи подиръ
мѣлко щѣ идимъ да идѣмъ. И подиръ плад-
не пакъ тѣи щѣ стѣримъ.

Бъ тѣзи правила, кога речѣ да ги стѣри
человѣкъ знаѣ чи щѣ намѣри много мѣки
и запрѣщенїѣ, но тѣи щѣ са такѣизи щѣтѣ
ѣдинъ рѣзѣменъ ѡучитель мѣжи да ги над-
вива или да ги штеѣгва. А за Арѣамѣ-
тѣка

тѣка (хѣсепъ) дѣто дѣмамъ нѣ ѣ мачнѣ да
а навчи всѣкъ оучитель, и да а придаде
на свои-гѣ оученицы.

Знаа чи много оучители и прѣсты че-
ловѣцы щѣ рекать, защо да не гѣда и
повчѣнїа за прѣвославно-та наѣа вѣра къ
тази книжка, но да знаагѣ чи ѣ безпачнѣ,
на мааки дѣца, които ѣще не знаагѣ да
срѣчатъ ни ги да прочитатъ, да даде чело-
вѣкъ таквици повчѣнїа, които едѣамъ нын
можимъ да разбѣрамы. Но подѣръ нѣкой
мѣсѣцъ щѣ са тѣпарѣ едѣна книга собрана
шт вѣтхѣ-атъ и нѣвы атъ завѣтъ, по наѣи-
агѣ азыкъ, въ коаго щѣ намѣрагѣ пов-
чѣнїа вааѣнѣто желѣагѣ. И ако имѣ са
види доѣрѣ могагѣ да а начѣнатъ дѣца-га
каго са понаготѣагѣ саѣ тази.

